

VERSLAG EXPERIMENT 1 - EVALUATIEGESPREK MET FACILITATOR

Beschrijving van de activiteiten:

INTRODUCTIE

1. Kennismaking en uitleg van het doel van kunst als ervaring, alsook een toelichting op de methodiek van opstellingswerk.
2. Een korte inventarisatie van ieders verwachtingen en het doel van de deelnemers om aanwezig te zijn.
3. Een oefening om in contact te komen met het lichaam middels een meditatieve/ademhalingsoefening.

OEFENING 1

1. De eerste oefening begon met het verkennen van een sculptuur, gekozen door de onderzoeker vanwege de figuratieve herkenbaarheid. De deelnemers werden gevraagd het beeld te observeren, eromheen te lopen en een positie te kiezen die op dat moment passend voelde, rekening houdend met afstand, nabijheid en kijkrichting.
2. Individuele check-ins waarbij de deelnemers werd gevraagd: Hoe voel je je hier op dit moment? Hoe sta je hier?
3. Vervolgens de uitnodiging aan iedereen: Is er een beweging die je nu wil maken - ook na het horen van de anderen – in deze oefening?

OEFENING 2

1. De deelnemers werden uitgenodigd om een eigenschap van het beeld in zichzelf op te nemen en deze vervolgens in de ruimte te representeren. Dit kon een eigenschap zijn zoals vorm, kleur, materiaal, titel, kunstenaar, emotie, of de ziel van het beeld. Het zoeken van een plek in de ruimte is een hele duidelijke instructie die voortkomt uit opstellingswerk.
2. Opnieuw individuele check-ins om te evalueren hoe de gekozen positie werd ervaren.
3. Nabespreking waarbij de deelnemers na afloop van deze oefening hun ervaringen konden delen.

OEFENING 3

1. De laatste en langste oefening concentreerde zich op de beleving van één persoon, waarbij de onderzoeker opnieuw een kunstwerk koos, ditmaal vanwege de abstracte kwaliteit. Een deelnemer deelde zijn/haar beleving en elementen die hij/zij wilde opstellen werden geïdentificeerd in een vraaggesprek tussen facilitator en deelnemer. Er wordt gekeken naar: Wat valt je op? Welke elementen zou jij willen opstellen?
2. Representanten voor elk benoemd element werden gekozen uit de andere deelnemers en rond het beeld opgesteld.
3. Nabespreking waarbij de deelnemers na afloop van deze oefening enerzijds hun ervaringen konden delen en anderzijds ook suggesties konden doen voor verbetering.

Observaties en Aandachtspunten:

- Er ontstaat een zekere intimiteit doordat iedereen zijn eigen positie en ervaring deelt. Zoals een deelnemer zei: "Ik wil niet in de blik van het beeld staan, want die roept bij mij melancholie op, en dat gevoel ken ik al. Ik wil daarom wat afstand bewaren." Een ander gaf aan: "Ik voel de neiging om haar te troosten, maar ik twijfel of dat gepast is." De deelnemers ervaren een sterke interactie met het beeld zelf. Nadien, door de interacties van anderen te horen, konden de deelnemers hun eigen ervaring verdiepen en zich er meer toe verhouden. Het gevoel van gedeelde ervaring en herkenning ontstond, met zowel gemeenschappelijke als verschillende perspectieven. Dit zorgde voor een groepsdynamiek, waarbij mensen zich als groep begonnen te voelen, wat een krachtige basis vormde voor de volgende oefening.
- Het kunstwerk maakt echt deel uit van de oefening, waardoor de deelnemers zich ermee verbonden voelen. Het gaat niet alleen over het beeld; we vermoeden dat dit ook geldt voor een schilderij. Het wordt een integraal onderdeel van de setting. Het is onmogelijk om er los van te praten; het maakt altijd deel uit van het grotere geheel. Hoewel we dit verwachtten, was het toch opmerkelijk hoe het beeld volledig opgenomen werd in onze activiteit, net zoals de deelnemers en het museum zelf ook deel uitmaken van het geheel.
- Het is belangrijk om in het begin de context te scheppen. Door te benoemen dat er andere mensen in de ruimte zullen zijn en dat we ons in een museum bevinden, creëerden we een gevoel van veiligheid en toestemming om alles wat er gebeurt toe te laten. Dit zorgde ervoor dat mensen zich niet vervelden door mogelijke afleidingen en dat ze zich bewust waren van de omgeving, terwijl ze toch gefocust konden blijven op de activiteit zelf.
- Na de eerste oefening toch terugkoppeling (eventueel per 2) hoe het was om die oef te doen.

OEFENING 2:

- Voordat we een vraagsteller kozen en opnieuw naar het beeld keken, was het goed om de eerste oefening los te laten ('af te schudden').
- Het viel op dat zelfs tijdens de overgang naar de volgende oefening mensen bleven praten over hun ervaringen en interacties met elkaar en het beeld. Er ontstond meteen een dynamiek in de interactie met het beeld en tussen de deelnemers.

- Op geen enkel moment verloren deelnemers de focus op het geheel. Ze waren niet afgeleid door andere zaken. Het was opvallend hoe twee uur lang volledig in beslag genomen konden worden door kunst, wat ook het beoogde effect van de oefening was.
- De snelheid van de oefeningen speelde hierbij een rol. Door niet te lang bij bepaalde aspecten stil te staan maar ook niet te snel naar de volgende oefening te gaan, werd de spanningsboog behouden. De juiste timing tussen oefeningen is cruciaal en draagt bij aan de continuïteit en interesse van de deelnemers.
- In de tweede oefening werden deelnemers uitgenodigd om opnieuw naar hetzelfde kunstwerk te kijken en specifieke aspecten ervan te onderzoeken waarin ze zich konden inleven of representeren. Dit leidde tot verrassende interpretaties en inzichten (zoals: 'Ik representeer de borsten' of 'Ik representeer de ogen', of de hardheid van het materiaal. Of 'ik heb nagedacht over de kleur. Iemand is ook voor de grootsheid gegaan van het beeld.'), omdat de uitnodiging open was gelaten voor eigen interpretaties en creativiteit. We onderzoeken of dit bij een volgende groep ook werkt. Maar we zijn zelf als facilitator en onderzoeker geneigd om deze oefening op voorhand niet te gaan afbakenen en te vertellen aan de deelnemers wat ze allemaal kunnen kiezen. Door wat voorbeelden te geven zijn mensen wel mee en ook door het effectief te gaan doen, door effectief te zeggen: 'neem maar een plek in de ruimte en gaandeweg lost het zich wel op.'

OEFFENING 3:

- Voor deze laatste oefening, de grote opstelling, is het waardevol om te kiezen voor de beleving van één persoon. Een deelnemer merkte op dat het interessant was om in de beleving van iemand anders te stappen, omdat dit een ander perspectief bood dan hun eigen gekleurde of melancholische perspectief. Methodisch denken we dat dit het gemakkelijkste werkt. Wel willen we volgende keer best uitdrukkelijk benoemen: 'Probeer, als je kan, je ook echt in te leven in het aspect dat je krijgt om te representeren.'
- Eindoefening beter uitleggen: wat betekent het om de vrijwilliger te zijn die gaat spreken vanuit zijn/haar/hun kunstbeleving? Het is belangrijk om zowel degenen die als representant optreden als de toeschouwers te stimuleren om zich in te leven in de ervaringen die worden gedeeld. Hierdoor blijven alle deelnemers betrokken en kunnen ze het kunstwerk op nieuwe manieren ervaren.
- Als facilitator is het essentieel om te observeren waar de emoties liggen en daarop in te spelen. Het is ook van belang om deelnemers de vrijheid te geven om hun eigen interpretaties te verkennen en hun emoties toe te laten tijdens de opstelling.
- De magie van de opstellingen zorgde voor verrassende inzichten en bewegingen bij de deelnemers. Het was opmerkelijk hoe de interacties tussen deelnemers en het beeld verschillende emoties en bewegingen teweegbrachten, wat het therapeutische element van de oefening benadrukte.
- Een suggestie voor de volgende keer is om de vraagsteller meer vrijheid te geven om het kunstwerk te verkennen (er even rond te lopen) voordat de opstelling begint, wat kan bijdragen aan een diepere betrokkenheid bij het werk en de oefening zelf. Eventueel ook door zelf een werk te laten uitkiezen.

Interessant:

- feit dat er bij de eindoefening niet keihard werd gefocust op 'wat voel je' (openingsvraag=hoe beleef je dit kunstwerk)
- Ideeetje: hoe zou het zijn om nadien/tussendoor iets te weten te komen over achtergrond kunstwerk en hoe beïnvloedt het de beleving. (Of dit net in nabespreking toevoegen lijkt ook boeiend)

Algemeen:

- goed nadenken over verwoording- iets met ervaring, beleving - sommigen: 'opstellingswerk' prikkelt, anderen kan net afschrikken door therapeutische ondertoon.

En ook:

- Mooi hoe de feedback komt dat de beleving van anderen zelf ook uitnodigt om anders te kijken of je bewust te worden van hoe je zelf kijkt (heel hard vanuit gevoel, of net oog voor materiaal /inspanning/techniek/vervaardiging...)

En ideeetje; eerst bewustwordingsoefening: actieve oef?

We zijn ook nog zoekende in hoe dit dan pedagogisch vorm krijgt en ook bijvoorbeeld welke voorwaarden moeten voldaan zijn bij de begeleider om dit te kunnen faciliteren. Vooral omdat er tegenwoordig vaak opstellingen gebeuren die niet per se ondersteund worden door iemand die goed is opgeleid waardoor er vaak niet-zorgzame zaken gebeuren met processen van mensen. Dus misschien is er een Draaiboek/train de trainer te ontwikkelen in deze specifieke (niet therapeutische) methodiek van kunstbeleving waarbij de focus vooral ligt op het (lichamelijk) gewaarzijn verhogen in de ervaring van een kunstwerk. Het blijft een therapeutische methodiek inzetten in een niet therapeutische context. Maar ook wel heel mooi om gewoon mensen op een andere manier iets te kunnen laten beleven.